

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

[૨૦૧૬] ૯ એસ.સી.આર. ૮૬૬

વિનેશકુમાર માવજીભાઈ પરમાર

વિરુદ્ધ

કેથાલી ગોપાલક વિવિધ કાર્યકારી સહકારી મંડળી લિમિટેડ અને અન્ય.

(સિવિલ અપીલ નં. ૩૮૮૮ ઓફ ૨૦૧૫)

નવેમ્બર ૧૬, ૨૦૧૬

[જે. ચેલામેશ્વર અને પ્રફુલ્લ સી. પંત, ન્યાયમૂર્તિશ્રીઓ]

એગ્રીકલ્ચરલ પ્રોડ્યુસ માર્કેટ કમિટીઓ:

ગુજરાત એગ્રીકલ્ચરલ પ્રોડ્યુસ માર્કેટ્સ એક્ટ, ૧૯૬૩ (માર્કેટ્સ એક્ટ) કલમ

૯, ૧૦ અને ૧૧; ગુજરાત કો-ઓપરેટિવ સોસાયટીઝ એક્ટ, ૧૯૬૧ (સોસાયટીઝ એક્ટ) કલમ ૧૦૭, ૧૦૮(૩)(બી) અને ૧૧૦ - અપીલકર્તાની એવી દલીલ કે સહકારી મંડળીઓની વ્યવસ્થાપક સમિતિના સભ્યો (મંડળીના હોદ્દેદારો) એગ્રીકલ્ચરલ પ્રોડ્યુસ માર્કેટિંગ કમિટીની ચૂંટણી પ્રક્રિયામાં ભાગ લઈ શકતા નથી, જ્યારે તેમની સામે સોસાયટીઝ એક્ટની કલમ ૧૦૭ હેઠળ લિક્વિડેશન (લિક્વિડેશન) કાર્યવાહી પેનિંગ હોય - નિર્ધારિત: ગુજરાતના ધારાસભ્યે માર્કેટ્સ એક્ટની કલમ ૧૧(૧) દ્વારા કેડિટ સોસાયટીઓના એક વર્ગના (ખેતી માટે ધિરાણ આપતી) હોદ્દેદારોને માર્કેટ કમિટીઓના સભ્યોને ચૂંટવાનું વધારાનું કાર્ય સોંપ્યું છે - વધુમાં, ધારાસભ્યે સોસાયટીઝ એક્ટ હેઠળ લિક્વિડેશન કાર્યવાહીનો સામનો કરી રહેલી મંડળીઓના હોદ્દેદારોના અમુક અધિકારોમાં કાપ મૂકવાની જોગવાઈ સ્પષ્ટપણે કરી છે - જોકે, તે જ સમયે તેણે એવું પણ જાહેર કર્યું છે કે આવા હોદ્દેદારો મંડળીના હોદ્દેદાર તરીકે ત્યારે જ બંધ થાય છે જ્યારે વાઈનિંગ અપનો અંતિમ આદેશ પસાર થાય છે - તેથી, માત્ર એટલા માટે કે લિક્વિડેશનનો સામનો કરી રહેલી કેડિટ સોસાયટીના હોદ્દેદારો ઓફિસ સાથે જોડાયેલા અમુક અધિકારોનો ઉપયોગ કરવા માટે અસમર્થ છે, તેનો અર્થ એ નથી કે તેઓ કાયદા દ્વારા સોંપાયેલ દરેક કાર્ય કરવા માટે અસમર્થ છે - માર્કેટ્સ એક્ટ હેઠળ તેમની વૈધાનિક જવાબદારી બજાવતા મેનેજિંગ કમિટીના સભ્યોને રોકવા તે જાહેર તોફાન પેદા કરનારું સાબિત થશે - કાયદાના આવા અર્થઘટનથી બચવું

જોઈએ – એગ્રીકલ્ચર પ્રોડ્યુસ માર્કેટ રૂલ્સ, ૧૯૬૫ – નિયમ ૭ – સહકારી મંડળીઓ.

નિર્ધારિત: ૧. લિક્વિડેટરની સત્તાઓ ગુજરાત કો-ઓપરેટિવ સોસાયટીઝ એક્ટ, ૧૯૬૧ (સોસાયટીઝ એક્ટ) ની કલમ ૧૧૦ હેઠળ નિર્દિષ્ટ છે, લિક્વિડેટર વાસ્તવમાં તે મંડળીનો કેરટેકર મેનેજર બની જાય છે જેનું વાઈનિંગ અપ થવાનું બાકી છે. તે જ સમયે, સોસાયટીઝ એક્ટની કલમ ૧૦૮(૩)(બી) એવું નિર્ધારિત કરે છે કે સહકારી મંડળીના હોદ્દેદારો વાઈનિંગ અપનો અંતિમ આદેશ પસાર થાય ત્યારે જ તેમની ઓફિસ ખાલી કરે છે. સ્વાભાવિક રીતે, તેઓ હોદ્દેદારો તરીકે ચાલુ રહે છે પરંતુ ઓફિસ સાથે જોડાયેલા અમુક અધિકારોનો આનંદ માણવા અને ઓફિસના ધારકો દ્વારા કરવાના અમુક કાર્યો કરવા માટે અસમર્થ હોય છે. (પેરા ૨૧)

૨. સહકારી મંડળીના હોદ્દેદારોના અધિકારો અને કાર્યો ઘણા છે. તેમાંથી કેટલાક તે કાયદા દ્વારા બનાવવામાં આવ્યા છે જે હેઠળ ઓફિસ બનાવવામાં આવી છે. અન્ય સબઓર્ડિનેટ લેજિસ્લેશન (વર્તમાન કેસના સંદર્ભમાં, મંડળીના પેટા-નિયમો પણ) ની રચના હોઈ શકે છે. આવા અધિકારો અને કાર્યોનું અસ્તિત્વ અથવા અભાવ સોસાયટીઝ એક્ટ અને તે હેઠળ બનાવવામાં આવેલ સબઓર્ડિનેટ લેજિસ્લેશનની યોજના અને ભાવના પર આધાર રાખે છે.

આવા અધિકારો અને કાર્યોનો અંત માત્ર કાયદાના અમલીકરણ દ્વારા થાય છે, એટલે કે સોસાયટીઝ એક્ટ. (પેરા ૨૨)

૩. તે સિવાય, ધારાસભ્યને સોસાયટીઝ એક્ટ હેઠળ બનાવવામાં આવેલ ઓફિસ ધરાવતી વ્યક્તિ પર અન્ય કાયદા દ્વારા વધારાના અધિકારો અથવા કાર્યો સોંપતા કશું રોકતું નથી. ગુજરાતના ધારાસભ્યે ગુજરાત એગ્રીકલ્ચર પ્રોડ્યુસ માર્કેટ્સ એક્ટ, ૧૯૬૩ (માર્કેટ્સ એક્ટ) ની કલમ ૧૧(૧) દ્વારા ક્રેડિટ સોસાયટીઓના એક વર્ગના (ખેતી માટે ધિરાણ આપતી) હોદ્દેદારોને માર્કેટ કમિટીઓના સભ્યોને ચૂંટવાનું વધારાનું કાર્ય સોંપ્યું છે. આવું કાર્ય સોસાયટીઝ એક્ટ હેઠળ કામ કરતી તમામ મંડળીઓના હોદ્દેદારોને સોંપવામાં આવ્યું નથી કે આવા કાર્યમાં સંબંધિત માર્કેટ કમિટીના દરેક સભ્યને ચૂંટવાનો અધિકાર સામેલ છે. આવું કાર્ય સ્વાભાવિક રીતે મંડળીઓના હોદ્દેદારોમાં એક અધિકારનું સર્જન કરે છે. આવો વૈધાનિક અધિકાર કાયદાની કોઈપણ સ્પષ્ટ સત્તાના અભાવે છીનવી શકાય નહીં. (પેરા ૨૩, ૨૪)

૪. ગુજરાત ધારાસભ્યે સોસાયટીઝ એક્ટ હેઠળ લિક્વિડેશન કાર્યવાહીનો સામનો કરી રહેલી મંડળીઓના હોદ્દેદારોના અમુક અધિકારોમાં કાપ મૂકવાની જોગવાઈ સ્પષ્ટપણે કરી છે. તે જ સમયે તેણે એવું પણ જાહેર કર્યું છે કે આવા હોદ્દેદારો મંડળીના હોદ્દેદાર તરીકે ત્યારે જ બંધ થાય છે જ્યારે વાઈનિંગ અપનો અંતિમ આદેશ પસાર થાય છે. આપેલ કેસમાં જો રજિસ્ટ્રાર વાઈનિંગના અંતિમ આદેશ પછી યોગ્ય તપાસ કર્યા બાદ મંડળીને અંતે વાઈનડ અપ નહીં કરવાનો

નિર્ણય લે, તો મંડળીના હોદ્દેદારો ફરીથી તેની સાથે સંકળાયેલા તમામ અધિકારોનો ઉપયોગ કરવા અને ઓફિસ સાથે જોડાયેલા તમામ કાર્યો કરવા માટે હકદાર બનશે. તેથી, માત્ર એટલા માટે કે લિક્વિડેશનનો સામનો કરી રહેલી ક્રેડિટ સોસાયટીના હોદ્દેદારો ઓફિસ સાથે જોડાયેલા અમુક અધિકારોનો ઉપયોગ કરવા અથવા ઓફિસ સાથે જોડાયેલી અમુક જવાબદારીઓ બજાવવા માટે અસમર્થ છે, તેનો અર્થ એ નથી કે તેઓ કાયદા દ્વારા આવી ઓફિસને સોંપાયેલ દરેક કાર્ય કરવા માટે અસમર્થ છે. (પેરા ૨૫)

૫. ક્રેડિટ સોસાયટીઓ જેની સામે વાઈલિંગ અપનો 'અંતિમ આદેશ' છે, તેઓ કાયદાના અમલીકરણ દ્વારા કામચલાઉ રીતે ખેતી માટેનું ધિરાણ આપવાથી રોકાયેલ છે. આવા અંતિમ આદેશ દ્વારા લાદવામાં આવેલ અવરોધ વાઈલિંગ અપના અંતિમ આદેશમાં પરિણમી શકે છે અથવા નહીં પણ. આવા સંજોગોમાં મંડળી તેના "ખેતી માટે ધિરાણ આપવાના" કાર્યને ફરીથી શરૂ કરી શકે છે – તેની મેનેજિંગ કમિટીના સભ્યોને માર્કેટ્સ એક્ટ હેઠળ તેમની વૈધાનિક જવાબદારી બજાવતા રોકવા તે જાહેર તોફાન પેદા કરનારું સાબિત થશે. કાયદાના આવા અર્થઘટનથી બચવું જોઈએ. (પેરા ૩૧)

ચુકાદો ચેલામેશ્વર, ન્યાયમૂર્તિશ્રી દ્વારા આપવામાં આવ્યો હતો.

૧. આ આઠ અપીલો તમામ ગુજરાત હાઈકોર્ટ ખાતે વિવિધ સ્પેશિયલ સિવિલ

એપ્લિકેશન્સમાં અસફળ પ્રતિવાદીઓ દ્વારા દાખલ કરવામાં આવી છે (બંધારણની કલમ ૨૨૬ હેઠળ રીટ પિટિશન) જેનો નિકાલ ૧૭.૩.૨૦૧૫ ના સામાન્ય ચુકાદા દ્વારા કરવામાં આવ્યો હતો.

૨. પ્રશ્ન એ છે કે શું સહકારી મંડળીઓની મેનેજિંગ કમિટીઓના સભ્યો (જેમની સામે ગુજરાત કો-ઓપરેટિવ સોસાયટીઝ એક્ટ, ૧૯૬૧ હેઠળ કાર્યવાહી પેનિંગ છે) ગુજરાત એગ્રીકલ્ચર પ્રોડ્યુસ માર્કેટ્સ એક્ટ, ૧૯૬૩ હેઠળ રચાયેલ એગ્રીકલ્ચર પ્રોડ્યુસ માર્કેટિંગ કમિટીની ચૂંટણી પ્રક્રિયામાં ભાગ લેવાનો અધિકાર ધરાવે છે. ઉપર જણાવેલ બે કાયદાઓને હવે પછી "સોસાયટીઝ એક્ટ" અને "માર્કેટ્સ એક્ટ" તરીકે ઓળખવામાં આવશે.

૩. આ આજના મુકદ્દમા તરફ દોરી જતા તથ્યો: માર્કેટ્સ એક્ટની કલમ ૯ દરેક "માર્કેટ એરિયા" માટે "માર્કેટ કમિટી" ની સ્થાપનાની કલ્પના કરે છે. કલમ ૧૦ માર્કેટ કમિટીઓને કાયમી ઉત્તરાધિકાર અને સામાન્ય સીલ સાથેની કોર્પોરેટ બોડી જાહેર કરે છે. કલમ ૧૧ નિર્ધારિત કરે છે કે દરેક માર્કેટ કમિટીમાં ૧૭ સભ્યો હશે જે ૫ શ્રેણીઓમાં વહેંચાયેલા છે. કલમ ૧૧(૧)(i) નિર્ધારિત કરે છે કે આઠ ખેડૂત સભ્યો માર્કેટ એરિયામાં "ખેતી માટે ધિરાણ આપતી સહકારી મંડળીઓ" (હવે પછી ક્રેડિટ સોસાયટીઓ) ની મેનેજિંગ કમિટીઓના સભ્યોના બનેલા ઇલેક્ટોરલ કોલેજ દ્વારા ચૂંટવામાં આવશે.

૪. ગુજરાત રાજ્યમાં સહકારી મંડળીઓની પ્રવૃત્તિ સોસાયટીઝ એક્ટ દ્વારા નિયંત્રિત થાય છે. સોસાયટીઝ એક્ટની કલમ ૧૦૭ એક્ટ હેઠળ કામ કરતી

મંડળીઓના લિક્વિડેશન અને વાઈનિંગ અપ માટે જોગવાઈ કરે છે. કલમ ૧૦૭(૧) રજિસ્ટ્રારને સહકારી મંડળીને વાઈનડ અપ કરવા માટે અંતિમ આદેશ પસાર કરવાની સત્તા આપે છે. પેટા-કલમ (૩) રજિસ્ટ્રારને જે મંડળી સામે પેટા-કલમ (૧) હેઠળ અંતિમ આદેશ આપવામાં આવ્યો છે તેને સુનાવણી આપ્યા પછી અંતિમ આદેશ પસાર કરવાની સત્તા આપે છે. આવો અંતિમ આદેશ ક્યાં તો અંતિમ આદેશની પુષ્ટિ કરીને મંડળીને વાઈનડ અપ કરવાનો હોઈ શકે છે અથવા અગાઉ પસાર કરેલ અંતિમ આદેશને રદ કરવાનો, જે કાયદામાં તથ્યો અને સંજોગોને ધ્યાનમાં રાખીને યોગ્ય હોય.

૫. સોસાયટીઝ એક્ટની કલમ ૧૦૭ હેઠળની સત્તાનો ઉપયોગ કરીને રજિસ્ટ્રાર દ્વારા સિરપુર (સિરપુર (SIRPUR)) માર્કેટ કમિટી તરીકે ઓળખાતી માર્કેટ કમિટીના માર્કેટ એરિયામાં કામ કરતી અગિયાર સહકારી મંડળીઓ (ખેતી માટે ધિરાણ આપવાના હેતુ માટે સ્થાપિત) સામે કાર્યવાહી શરૂ કરવામાં આવી હતી, જેની વિગતો વર્તમાન હેતુ માટે જરૂરી નથી.

૬. આપણે ઉપર જણાવેલ અગિયાર સહકારી મંડળીઓમાંથી માત્ર આઠ સાથે સંબંધિત છીએ. સ્વીકાર્ય રીતે, આ આઠ સહકારી મંડળીઓમાંથી દરેકના સંદર્ભમાં, શરૂઆતમાં સોસાયટીઝ એક્ટની કલમ ૧૦૭(૧) હેઠળ અંતિમ આદેશો પસાર કરવામાં આવ્યા હતા જેમાં તેમને વાઈનડ અપ કરવાનો નિર્દેશ આપવામાં આવ્યો હતો. ત્યારબાદ, દરેક સહકારી મંડળીના વાઈનિંગ અપના અંતિમ આદેશો પણ પસાર કરવામાં આવ્યા હતા. આ આદેશોને અપીલ

સત્તાધિકારી સમક્ષ પડકારવામાં આવ્યા હતા. આ બાબતો અંતે હાઈકોર્ટ સુધી પહોંચી, મુકદ્દમાની સંપૂર્ણ વિગતો જરૂરી નથી, માત્ર એટલું કહેવું કે હાઈકોર્ટે અંતિમ આદેશોને રદ કર્યા હતા અને રજિસ્ટ્રારને સોસાયટીઝ એક્ટની કલમ ૧૦૭ હેઠળ નવી તપાસ કરવા અને યોગ્ય અંતિમ આદેશો પસાર કરવાના નિર્દેશ આપ્યા હતા. સ્વીકાર્ય રીતે, આ તપાસ પેન્ડિંગ છે.

૭. સિરપુર (SIRPUR) માર્કેટ કમિટી માટેની ચૂંટણીઓ ૨૦૧૫ ના વર્ષમાં આવી હતી. એક મતદાર યાદી (ગુજરાત એગ્રીકલ્ચર પ્રોડ્યુસ માર્કેટ રૂલ્સ, ૧૯૬૫ ના નિયમ ૭ હેઠળ) તૈયાર કરવામાં આવી હતી જેમાં સિરપુર (SIRPUR) માર્કેટ કમિટીના માર્કેટ એરિયામાં કામ કરતી ઉપર જણાવેલ ૮ સહકારી મંડળીઓના મેનેજિંગ કમિટીના સભ્યોના નામ (અન્ય મંડળીઓ સાથે) સામેલ હતા.

૮. લિક્વિડેશન કાર્યવાહી પેન્ડિંગ હોવાને કારણે, ૮ સહકારી મંડળીઓની મેનેજિંગ કમિટીઓના સભ્યોના નામનો સમાવેશ કરવા સામે વાંધાઓ ઉઠાવવામાં આવ્યા હતા. વધારાના રજિસ્ટ્રાર અને સહકાર અધિકારી (માર્કેટ), પાટણની ૨૬.૨.૨૦૧૫ ની કાર્યવાહી દ્વારા વાંધાઓ સ્વીકારવામાં આવ્યા હતા, જેમાં ઉપર જણાવેલ ૮ સહકારી મંડળીઓની મેનેજિંગ કમિટીના સભ્યોના નામ દૂર કરવાનો નિર્દેશ આપવામાં આવ્યો હતો.

૯. આવા નિર્ણયથી નારાજ થઈને, મંડળીની મેનેજિંગ કમિટીના સભ્યોએ ભારતના બંધારણની કલમ ૨૨૬ નો ઉપયોગ કરીને સ્પેશિયલ સિવિલ

એપિલકેશન્સ દાખલ કરી હતી. આ અપીલોમાં પડકારવામાં આવેલા ચુકાદા દ્વારા, સ્પેશિયલ સિવિલ એપિલકેશનને મંજૂરી આપવામાં આવી હતી અને વધારાના રજિસ્ટ્રારના ૨૬.૨.૨૦૧૫ ના આદેશો રદ કરવામાં આવ્યા હતા.

૧૦. અમને જાણ કરવામાં આવી છે કે અન્ય ૭ મંડળીઓ સંબંધિત તથ્યો સમાન છે.

૧૧. અપીલકર્તા દ્વારા એવી દલીલ કરવામાં આવી છે કે: કારણ કે પ્રશ્નમાં રહેલી ૮ મંડળીઓ વાઇન્ડ અપ થવાની પ્રક્રિયામાં છે, તેઓ માર્કેટ્સ એક્ટની કલમ ૧૧(૧)(i) ના અર્થમાં ક્રેડિટ સોસાયટીઓ હોવાનું બંધ થઈ ગયું છે કારણ કે તેમની પ્રવૃત્તિઓ સોસાયટીઝ એક્ટની કલમ ૧૧૦ હેઠળ મર્યાદિત છે, એટલે કે મંડળીઓનો વ્યવસાય માત્ર મંડળીના ફાયદાકારક વાઇનિંગ અપ માટે જરૂરી હોય ત્યાં સુધી જ ચલાવી શકાય છે. તેથી, એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે આ ૮ મંડળીઓની મેનેજિંગ કમિટીઓના સભ્યો કૃષિ માર્કેટ કમિટીની ચૂંટણીમાં મતદાર તરીકે ગેરલાયક ઠરશે. અપીલકર્તાઓના જણાવ્યા અનુસાર, જે ક્રેડિટ સોસાયટીઓ વાઇન્ડ અપ થવાની પ્રક્રિયામાં છે, તેમની મેનેજિંગ કમિટીના સભ્યોને ચૂંટણી પ્રક્રિયામાં ભાગ લેવા અને માર્કેટ કમિટીઓમાં કૃષિ સભ્યોને ચૂંટવાની પરવાનગી આપવી તે માર્કેટ્સ એક્ટની ભાવના સાથે સુસંગત રહેશે નહીં. તેથી, એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે હાઈકોર્ટે ૮ મંડળીઓની મેનેજિંગ કમિટીઓના સભ્યોના નામ મતદાર યાદીમાંથી દૂર કરવાનો નિર્દેશ આપતા રજિસ્ટ્રારના આદેશોમાં દખલ કરીને ભૂલ કરી છે.

૧૨. પ્રતિવાદીઓમાંથી કોઈ પણ માટે કોઈ હાજર નથી.

૧૩. માર્કેટ કમિટીઓની સ્થાપનાનો હેતુ M.C.V.S. અરુણાચલ નાડાર વિરુદ્ધ મદ્રાસ રાજ્ય અને અન્ય, AIR ૧૯૫૯ SC ૩૦૦ માં આ કોર્ટ દ્વારા તપાસવામાં આવ્યો હતો અને સમજાવવામાં આવ્યો હતો. આ કોર્ટની એક બંધારણીય બેન્ચે વિષયના કાયદાકીય ઇતિહાસની વિસ્તૃત તપાસ કરી અને ઠરાવ્યું કે: "આવા કાયદાનો હેતુ વાણિજ્યિક પાકોના ઉત્પાદકોને વચેટિયાઓ અને નફાખોરો દ્વારા શોષણથી બચાવવાનો છે અને તેમને તેમના ઉત્પાદન માટે યોગ્ય વળતર મેળવવા માટે સક્ષમ કરવાનો છે" (પેરા ૬ જુઓ).

૧૪. ઉક્ત હેતુ સિદ્ધ કરવા માટે, માર્કેટ કમિટીઓની રચના વિવિધ રાજ્યોના ધારાસભ્યો દ્વારા બનાવેલા કાયદાઓ હેઠળ કરવામાં આવે છે, જે માર્કેટ કમિટીઓના હેતુને સિદ્ધ કરવામાં રસ ધરાવતા વિવિધ વર્ગોના વ્યક્તિઓને યોગ્ય પ્રતિનિધિત્વ આપે છે.

૧૫. ગુજરાત રાજ્યના ધારાસભ્યે માર્કેટ્સ એક્ટ હેઠળ ૫ વર્ગના વ્યક્તિઓને પ્રતિનિધિત્વ આપવાનું યોગ્ય માન્યું: (i) ખેડૂતો, (ii) સામાન્ય લાયસન્સ ધરાવતા વેપારીઓ, (iii) સહકારી માર્કેટિંગ મંડળીઓના પ્રતિનિધિઓ, (iv) સંબંધિત સ્થાનિક સત્તાધિકારી દ્વારા નામાંકિત સભ્ય જેના અધિકારક્ષેત્રમાં "મુખ્ય માર્કેટ યાર્ડ" આવેલું છે અને (v) રાજ્ય સરકારના બે નામાંકિત સભ્યો.

૧૬. ઉપર જણાવેલ ૫ વર્ગના સભ્યોમાંથી, પ્રથમ ત્રણ વર્ગોમાં ચૂંટાયેલા સભ્યોનો સમાવેશ થાય છે અને પછીના બેમાં નામાંકિત સભ્યો છે. ત્રણ અલગ

અલગ ઇલેક્ટોરલ કોલેજો કલમ ૧૧(૧) ના પેટા-કલમ (i), (ii) અને (iii) હેઠળ ૩ વર્ગના ચૂંટાયેલા સભ્યોને ચૂંટવા માટે બનાવવામાં આવી છે.

૧૭. જ્યારે ઉપર જણાવેલ વર્ગ (ii) અને (iii) ના માર્કેટ કમિટીમાં ચૂંટાયેલા પ્રતિનિધિઓએ સંબંધિત ઇલેક્ટોરલ કોલેજના સભ્ય હોવું જરૂરી છે, ત્યારે એક્ટ ઉપર જણાવેલ વર્ગ (i) હેઠળ ચૂંટાયેલા લોકોના સંદર્ભમાં આવી આવશ્યકતાનો આગ્રહ રાખતું નથી. બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, ઉપર જણાવેલ ૫ વર્ગમાંથી પ્રથમ વર્ગના માર્કેટ કમિટીના સભ્યોએ ઇલેક્ટોરલ કોલેજના સભ્ય હોવું જરૂરી નથી જે તેમને ચૂંટે છે.

૧૮. માર્કેટ કમિટીમાં 'ખેડૂતો' ને ચૂંટવાનો અધિકાર માર્કેટ્સ એક્ટની કલમ ૧૧ હેઠળ માર્કેટ એરિયામાં કામ કરતી સહકારી મંડળીઓની મેનેજિંગ કમિટીઓના સભ્યોની બનેલી ઇલેક્ટોરલ કોલેજને આપવામાં આવ્યો છે જે ખેતી માટે ધિરાણ આપે છે (હવે પછી ક્રેડિટ સોસાયટીઓ).

૧૯. ઉપર જણાવેલ કારણ, જેમ આપણે સમજીએ છીએ, તે એ છે કે જેઓ ખેડૂતોની શ્રેણી હેઠળ ચૂંટાણી લડવા માંગે છે તેઓ ખૂબ જ અસ્પષ્ટ વર્ગના છે, જ્યારે ઉપર જણાવેલ વર્ગ (ii) અને (iii) હેઠળ આવતી વ્યક્તિઓને જાહેર રેકૉર્ડના આધારે નિશ્ચિતતા સાથે ઓળખી શકાય છે. તેથી, ધારાસભ્યે, તેમની શાણપણમાં, એક ઇલેક્ટોરલ કોલેજ બનાવવાનું યોગ્ય માન્યું જે, તેની પ્રવૃત્તિને કારણે, માર્કેટ કમિટીના સભ્યપદ માટે લાયક ખેડૂતોને ઓળખવા માટે વધુ સારી સ્થિતિમાં હશે. તેઓ દ્વારા ધારણ કરેલી ઓફિસના સ્વભાવ દ્વારા,

"ખેતી માટે ધિરાણ આપતી સહકારી મંડળીઓ" ની મેનેજિંગ કમિટીઓના સભ્યોને ખેડૂતો સાથે વાર્તાલાપ કરવાની તક મળશે.

૨૦. લિક્વિડેશન કાર્યવાહીનું પેનિંગ રહેવું એ કાયદામાં, સહકારી મંડળીની મેનેજિંગ કમિટીના ચૂંટાયેલા સભ્યોને (મંડળીના હોદ્દેદારો) મંડળીની તમામ મિલકત અને અસ્કયામતો વગેરેની કસ્ટડી અને નિયંત્રણ સોંપાયતી ઝ એક્ટની કલમ ૧૦૭(૧) હેઠળ નિયુક્ત લિક્વિડેટરને સોંપવા માટે મજબૂર કરે છે. અપીલકર્તાઓના જણાવ્યા અનુસાર, તેમાંથી ઉદ્ભવતી જરૂરી અસર એ છે કે લિક્વિડેશન કાર્યવાહીનો સામનો કરી રહેલી મંડળીની મેનેજિંગ કમિટીના સભ્યોને તેમની મંડળીના વ્યવહારો સાથે કોઈપણ રીતે વ્યવહાર કરવાથી રોકવામાં આવે છે. તેથી, તેમને માર્કેટ કમિટીની ચૂંટણીમાં ભાગ લેવાનો અધિકારનો ઉપયોગ કરવાની પરવાનગી પણ મળવી જોઈએ નહીં.

૨૧. લિક્વિડેટરની સત્તાઓ કલમ ૧૧૦ હેઠળ નિર્દિષ્ટ છે, જેની વિગતો તે જણાવવા સિવાય જરૂરી નથી કે લિક્વિડેટર વાસ્તવમાં તે મંડળીનો કેરટેકર મેનેજર બની જાય છે જેનું વાઈનિંગ અપ થવાનું બાકી છે. તે જ સમયે, એ નોંધવું પણ એટલું જ મહત્વનું છે કે કલમ ૧૦૮(૩)(બી) નિર્ધારિત કરે છે કે સહકારી મંડળીના "હોદ્દેદારો" તેમની ઓફિસ વાઈનિંગ અપના અંતિમ આદેશ પસાર થાય ત્યારે જ ખાલી કરે છે. સ્વાભાવિક રીતે, તેઓ હોદ્દેદારો તરીકે ચાલુ રહે છે પરંતુ ઓફિસ સાથે જોડાયેલા અમુક અધિકારોનો આનંદ માણવા અને ઓફિસના ધારકો દ્વારા કરવાના અમુક કાર્યો કરવા માટે અસમર્થ હોય છે.

૨૨. સહકારી મંડળીના હોદ્દેદારોના અધિકારો અને કાર્યો ઘણા છે. તેમાંથી કેટલાક તે કાયદા દ્વારા બનાવવામાં આવ્યા છે જે હેઠળ ઓફિસ બનાવવામાં આવી છે. અન્ય સબઓર્ડિનેટ લેજિસ્લેશન (વર્તમાન કેસના સંદર્ભમાં, મંડળીના પેટા-નિયમો પણ) ની રચના હોઈ શકે છે. આવા અધિકારો અને કાર્યોનું અસ્તિત્વ અથવા અભાવ સોસાયટીઝ એક્ટ અને તે હેઠળ બનાવવામાં આવેલ સબઓર્ડિનેટ લેજિસ્લેશનની યોજના અને ભાવના પર આધાર રાખે છે. આવા અધિકારો અને કાર્યોનો અંત માત્ર કાયદાના અમલીકરણ દ્વારા થાય છે, એટલે કે સોસાયટીઝ એક્ટ.

૨૩. તે સિવાય, ધારાસભ્યને સોસાયટીઝ એક્ટ હેઠળ બનાવવામાં આવેલ ઓફિસ ધરાવતી વ્યક્તિ પર અન્ય કાયદા દ્વારા વધારાના અધિકારો અથવા કાર્યો સોંપતા કશું રોકતું નથી.

૨૪. ગુજરાતના ધારાસભ્યે માર્કેટ્સ એક્ટની કલમ ૧૧(૧) દ્વારા ક્રેડિટ સોસાયટીઓના એક વર્ગના હોદ્દેદારોને માર્કેટ કમિટીઓના સભ્યોને ચૂંટવાનું વધારાનું કાર્ય સોંપ્યું છે. આવું કાર્ય સોસાયટીઝ એક્ટ હેઠળ કામ કરતી તમામ મંડળીઓના હોદ્દેદારોને સોંપવામાં આવ્યું નથી કે આવા કાર્યમાં સંબંધિત માર્કેટ કમિટીના દરેક સભ્યને ચૂંટવાનો અધિકાર સામેલ છે. આવું કાર્ય સ્વાભાવિક રીતે મંડળીઓના હોદ્દેદારોમાં એક અધિકારનું સર્જન કરે છે. આવો વૈધાનિક અધિકાર કાયદાની કોઈપણ સ્પષ્ટ સત્તાના અભાવે છીનવી શકાય નહીં.

૨૫. ગુજરાત ધારાસભ્યે સોસાયટીઝ એક્ટ હેઠળ લિક્વિડેશન કાર્યવાહીનો

સામનો કરી રહેલી મંડળીઓના હોદ્દેદારોના અમુક અધિકારોમાં કાપ મૂકવાની જોગવાઈ સ્પષ્ટપણે કરી છે. તે ચાદ રાખવું જોઈએ કે તે જ સમયે તેણે એવું પણ જાહેર કર્યું છે કે આવા હોદ્દેદારો મંડળીના હોદ્દેદાર તરીકે ત્યારે જ બંધ થાય છે જ્યારે વાઈનિંગ અપનો અંતિમ આદેશ પસાર થાય છે. આપેલ કેસમાં જો રજિસ્ટ્રાર વાઈનિંગના અંતિમ આદેશ પછી યોગ્ય તપાસ કર્યા બાદ મંડળીને અંતે વાઈનડ અપ નહીં કરવાનો નિર્ણય લે, તો મંડળીના હોદ્દેદારો ફરીથી તેની સાથે સંકળાયેલા તમામ અધિકારોનો ઉપયોગ કરવા અને ઓફિસ સાથે જોડાયેલા તમામ કાર્યો કરવા માટે હકદાર બનશે. તેથી, માત્ર એટલા માટે કે લિક્વિડેશનનો સામનો કરી રહેલી ક્રેડિટ સોસાયટીના હોદ્દેદારો ઓફિસ સાથે જોડાયેલા અમુક અધિકારોનો ઉપયોગ કરવા અથવા ઓફિસ સાથે જોડાયેલી અમુક જવાબદારીઓ બજાવવા માટે અસમર્થ છે, તેનો અર્થ એ નથી કે તેઓ કાયદા દ્વારા આવી ઓફિસને સોંપાયેલ દરેક કાર્ય કરવા માટે અસમર્થ છે.

૨૬. આપણે હવે તે રજૂઆત સાથે વ્યવહાર કરીએ છીએ કે વાઈનિંગ અપ કાર્યવાહી પેનિંગ હોવાને કારણે મંડળી ક્રેડિટ સોસાયટી હોવાનું બંધ થઈ ગયું છે.

૨૭. અમે એવો અભિપ્રાય ધરાવીએ છીએ કે માર્કેટ્સ એક્ટની કલમ ૧૧(૧) (i) માં "માર્કેટ એરિયામાં ખેતી માટે ધિરાણ આપતી સહકારી મંડળીઓ" શબ્દસમૂહ માત્ર તે હેતુનું વર્ણન છે જેના માટે મંડળીઓ સ્થાપિત કરવામાં આવી છે. કલમ ૧૧(૧)(i) ને માર્કેટ કમિટીની ચૂંટણીમાં ભાગ લેવા માટે

ક્રેડિટ સોસાયટીઓની મેનેજિંગ કમિટીના સભ્યોને સક્ષમ બનાવવા માટે "ખેતી માટે ધિરાણ આપવાની" અવિરત જવાબદારી લાદતી હોય તેવું અર્થઘટન કરી શકાય નહીં. "ખેતી માટે ધિરાણ આપવાની" જવાબદારી, જો કોઈ હોય, તો તે મંડળીના પેટા-નિયમો હેઠળ ભંડોળની ઉપલબ્ધતા અને અન્ય વિવિધ પરિબલોને આધીન ઉદ્ભવે છે. અમે એવો અભિપ્રાય ધરાવીએ છીએ કે ઉપરના અવતરણવાળા શબ્દો માત્ર તે વર્ગની મંડળીનું વર્ણન છે જેની મેનેજિંગ કમિટીઓના સભ્યો માર્કેટ કમિટીની ચૂંટણીમાં ભાગ લેવા માટે હકદાર છે. પેટા-કલમની ભાષા પરથી તે સ્પષ્ટ છે કે એક્ટ હેઠળ કામ કરતી એક કરતા વધુ વર્ગની સહકારી મંડળીઓ હોઈ શકે છે. ધારાસભ્યે બે વર્ગની મંડળીઓના મેનેજિંગ કમિટીઓના સભ્યોને બાકાત રાખવા માટે ખાસ કાળજી લીધી છે, એટલે કે "સહકારી માર્કેટિંગ મંડળીઓ" અને "દૂધ ઉત્પાદક સહકારી મંડળીઓ", જે ચોક્કસપણે સૂચવે છે કે એક કરતા વધુ વર્ગની મંડળીઓ હોઈ શકે છે – સામાન્ય જ્ઞાન ઉપરાંત.

૨૮. સોસાયટીઝ એક્ટની કલમ ૪ વિવિધ હેતુઓ માટે મંડળીઓની નોંધણી થઈ શકે છે તેવી કલ્પના કરે છે. તેઓ છે – "તેના સભ્યોના આર્થિક હિતોનું સંવર્ધન અથવા તેના સભ્યોનું સામાન્ય કલ્યાણ અથવા જાહેર જનતાના સામાન્ય કલ્યાણનું આર્થિક હિત".

૨૯. કારણ કે માર્કેટ્સ એક્ટની કલમ ૧૧(૧)(i) માર્કેટ કમિટીઓના સભ્યોના અમુક વર્ગ (ખેડૂતો) ની ચૂંટણી માટે ઈલેક્ટોરલ કોલેજની સ્થાપના કરી રહી છે,

ધારાસભ્યે તે યોગ્ય માન્યું કે માત્ર તે સહકારી મંડળીઓની મેનેજિંગ કમિટીઓના સભ્યો જેમને કૃષિ પ્રવૃત્તિ સાથે સંબંધ છે, તેઓ ઇલેક્ટોરલ કોલેજના સભ્યો હોવા જોઈએ.

૩૦. અપીલકર્તાની એવી રજૂઆત કે કલમ ૧૧(૧)(i) એક કાયદાકીય જવાબદારી લાદે છે કે માત્ર તે જ સહકારી મંડળીઓની મેનેજિંગ કમિટીઓના સભ્યો જે હાલમાં માર્કેટ એરિયામાં ખેતી માટે ધિરાણ આપી રહી છે, તેઓ સંબંધિત માર્કેટ કમિટીની ચૂંટણી પ્રક્રિયામાં ભાગ લેવા માટે હકદાર છે (બીજા શબ્દોમાં, "ખેતી માટે ધિરાણ આપતી સહકારી મંડળીઓ" શબ્દસમૂહ મંડળીઓની વર્તમાન પ્રવૃત્તિ સૂચવે છે પરંતુ તે હેતુ માટે નથી જેના માટે મંડળી સ્થાપિત કરવામાં આવી છે), તે વિવિધ મુશ્કેલ પ્રશ્નો તરફ દોરી જશે: (i) આવી પ્રવૃત્તિની ચલણ કયા સમયગાળા સાથે સંબંધિત હશે? શું મતદાર યાદી તૈયાર કરતી વખતે પ્રવૃત્તિ ચાલુ હોવી જોઈએ અથવા મતદાનની તારીખે પણ પ્રવૃત્તિ ચાલુ રહેવી જોઈએ? (ii) શું ક્રેડિટ સોસાયટીઓ જે ભંડોળની અછત અથવા ઉધાર લેનારાઓને કારણે ચોક્કસ સમયગાળા માટે ખેતી માટે ધિરાણ આપતી નથી, તેઓ કોઈ કાયદાકીય પ્રતિબંધને કારણે "ખેતી માટે ધિરાણ આપવાથી" રોકાયેલ છે અથવા અન્ય કોઈ કારણોસર કામચલાઉ રીતે કામ કરતી હોવાથી તેઓ એવી મંડળીઓ હોવાનું બંધ થઈ જાય છે જેનો હેતુ ખેતી માટે ધિરાણ આપવાનો છે?

૩૧. ક્રેડિટ સોસાયટીઓ જેની સામે વાઈલિંગ અપનો 'અંતિમ આદેશ' છે,

તેઓ કાયદાના અમલીકરણ દ્વારા કામચલાઉ રીતે ખેતી માટેનું ધિરાણ આપવાથી રોકાયેલ છે. આવા અંતિમ આદેશ દ્વારા લાદવામાં આવેલ અવરોધ વાઈલિંગ અપના અંતિમ આદેશમાં પરિણમી શકે છે અથવા નહીં પણ. (અમે આ બાબત પર પેરા ૨૧ માં અગાઉ ચર્ચા કરી છે). મંડળી તેના "ખેતી માટે ધિરાણ આપવાના" કાર્યને ફરીથી શરૂ કરી શકે તેવી શક્યતાને જોતા – તેની મેનેજિંગ કમિટીના સભ્યોને માર્કેટ્સ એક્ટ હેઠળ તેમની વૈધાનિક જવાબદારી બજાવતા રોકવા તે જાહેર તોફાન પેદા કરનારું સાબિત થશે. કાયદાના આવા અર્થઘટનથી બચવું જોઈએ.

૩૨. ઉપરોક્ત કારણોસર, અમને અપીલોમાં કોઈ યોગ્યતા દેખાતી નથી. તેથી, અપીલો બરતરફ કરવામાં આવે છે.

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.